

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор

Максим Гальченко

« 25 травня 2022 р.»

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами»

для підготовки фахівців галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

**Київ
2022**

Робоча програма вибіркової дисципліни «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами» для аспірантів, які навчаються за галуззю знань 01 «Освіта/Педагогіка, спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-науковою програмою «Освіта та розвиток обдарованої особистості», 21 с.

Розробник: Садова Мирослава Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор.

Робоча програма затверджена на засіданні відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих (протокол № 5 від «16» травня 2022 р.)

Завідувач відділу інноваційних технологій
в освіті обдарованих,
доктор педагогічних наук, доцент

Іван Волощук

Схвалено вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України
(протокол № 6 від 25 травня 2022 р.).

Голова вченої ради

Максим Гальченко

1. Опис вибіркової дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Вибіркова	
Модулів – 2	011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90		2	
		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи аспіранта – 6 год.	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	4	
		Лекції	
		16 год.	
		Семінарські	
		14 год.	
		Практичні	
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1:2.

2. Мета та завдання вибіркової дисципліни

Мета курсу «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами» полягає у створенні умов для засвоєння аспірантами цілісної системи знань на основі наукового підходу до практики консультування з обдарованими дітьми; в ознайомленні з основними параметрами процесу консультування батьків обдарованих дітей, педагогів: умовами, структурою, динамікою, чинниками, що впливають на характер протікання консультативного процесу, ефектами і результатами; в оволодінні базовими уміньми і навичками, які необхідні консультантові в практичній діяльності з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами; у формуванні та розвитку професійно та особистісно-важливих якостей майбутніх фахівців.

Завдання курсу «Консультативна робота обдарованих дітей, їх батьків та педагогів»:

1. Ознайомлення з основними теоретичними уявленнями про консультування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами, а також, оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;

2. Формування уявлень про обдаровану дитину, її сім'ю та педагогів як об'єктів консультації, адекватних науковим психолого-педагогічним знанням;

3. Ознайомлення з професійними вимогами, що висуваються консультанту;

4. Вивчення основних методів, прийомів і технік психолого-педагогічного консультування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами;

5. Вивчення форм і видів цілеспрямованого впливу в психолого-педагогічному консультуванні з обдарованими дітьми різних вікових категорій, їх батьками та педагогами;

6. Ознайомлення з методом і навичками ведення консультативної бесіди з обдарованими дітьми, їх сім'ями та вчителями;

7. Розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні опанувати **програмні компетентності**.

Інтернальна компетентність (ІК):

ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні (ЗК):

ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.

Спеціальні (СК):

СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК-2. Здатність дотримуватись етики досліджень / принципів, вимог щодо академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

СК-10. Здатність оволодівати професійними вміннями в роботі з обдарованими дітьми різних вікових категорій, надавати ефективні психолого-педагогічні послуги і толерантно ставитися до колег та обдарованих учасників освітнього процесу.

Очікувані **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.

ПРН-14. Вміти керуватися у викладацькій діяльності принципами взаємодії з учасниками освітнього процесу; вміти вибудовувати освітній процес та взаємодію з обдарованими здобувачами освіти з урахуванням закономірностей їхнього психічного розвитку й зони найближчого розвитку; застосовувати сучасні та нові інтерактивні методи і форми навчання; аналізувати результати процесу їх використання в академічних групах; розробляти і рецензувати методичні рекомендації та навчальні посібники; вміти формувати освітнє середовище та використовувати професійні надбання в реалізації завдань інноваційної освітньої політики в області обдарованості.

3. Інформаційний обсяг вибіркової дисципліни

Модуль 1. Особливості консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів

Тема 1. Основні теоретичні напрямки консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями

Консультування як одна із ефективних форм психолого-педагогічної підтримки обдарованої особистості. Карта психотерапевтичного світу. Взаємовідношення різних теоретичних шкіл і практичних напрямів в психотерапії і консультуванні обдарованих дітей, їх батьків та вчителів. Психоаналіз. Застосування психоаналітичного напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Виникнення психоаналізу. Основні ідеї, поняття і методи, що використовуються в психоаналізі. Сучасний стан психоаналітичного напрямку. Гуманістичний і поведінковий напрями. Застосування гуманістичного та поведінкового напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Виникнення поведінкової терапії в консультуванні з обдарованими дітьми та їх сім'ями. Основні ідеї, поняття і методи, вживані в поведінковому консультуванні. Виникнення гуманістичного напрямку в практичній психології: "третя сила". Основні ідеї, поняття і методи гуманістичної психології. Сучасний стан напрямів. Традиції і перспективи у вітчизняному психологічному консультуванні з обдарованими дітьми різних вікових категорій. Застосування клієнт-центрованої терапії в роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.

Тема 2. Підготовка та проведення консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами

Початок консультативної зустрічі. Основні етапи консультативної взаємодії з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами. Організація консультативної бесіди. Знайомство з клієнтом (обдарованою дитиною, її сім'єю) і початок бесіди. Розпитування клієнтів, формулювання й перевірка консультативних гіпотез. Корекційний вплив. Завершення бесіди. Рефлексивне спілкування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Лаконізм і точність висловлювань консультанта. Техніки консультативної взаємодії: обдарована дитина – батьки, обдарована дитина – вчитель. Засоби психологічної підтримки. Аналіз емоційних переживань. Визволення почуттів та емоцій. Налаштування на «хвилю» клієнта. Активне слухання та його прийоми: виявлення і уточнення проблеми, перефразування думок і почуттів, резюмування. Виявлення прихованих думок і почуттів у

обдарованих дітей, їх батьків та педагогів. Техніка альтернативних переживань. Техніка уточнення «глибини переживань». Техніка парадоксальних питань. Перехід в нову площину фокусування інформації. Прийом психологічної інтерпретації та умови його застосування. Визначення теми обговорення з обдарованою дитиною, її батьками та педагогами. Тактика поступових змін. Психологічні оцінки як системні та стандартизовані процедури спостереження за поведінкою клієнта (обдарованої дитини). Діагностика у практиці психологічного консультування обдарованих дітей. Процедури і техніки консультування. Типові помилки та способи їх усунення у консультативній взаємодії з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

Тема 3. Консультативний контакт та його особливості з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами

Визначення консультативного контакту та його параметрів: емоційність, інтенсивність, динамічність, конфіденційність, надання підтримки. Поняття про терапевтичний клімат та його складові: організація консультативної зустрічі з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами, структурування консультативного простору, структурування часу консультування. Емоційно значимі компоненти терапевтичного клімату: створення атмосфери взаємної довіри, відкритість та емпатія у консультативній взаємодії, безумовна повага до клієнтів. Вимоги до якості консультативного контакту. Навички підтримки консультативного контакту: невербальне спілкування (невербальна поведінка й структурування часу, невербальне спілкування засобами голосу, невербальне спілкування й структурування оточення), вербальне спілкування, слухання клієнтів. Правила організації консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та вчителями. Схема побудови консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та педагогами.

Модуль 2. Актуальні проблеми консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів

Тема 4. Актуальні проблеми консультативної роботи обдарованих дітей

Особливості консультування: обдарованих дітей різних вікових категорій. Дитяча психологія – основа консультування обдарованих дітей. Проблематика нормального дитинства обдарованих. Психологічні труднощі обдарованого дошкільника, молодшого школяра, підлітка, юнака. Комплексне психологічне обстеження обдарованої дитини: етапи, правила, тести і клінічні методи, історія розвитку дитини. Особливості

індивідуального і сімейного консультування з обдарованими дітьми. Основні методи індивідуального і сімейного консультування з обдарованими дітьми. Деякі спеціальні проблеми психологічного консультування з обдарованими. Особливості роботи з невмотивованими обдарованими клієнтами. Консультування щодо залежностей в обдарованих дітей. Обдаровані клієнти з депресією і суїцидальними намірами. Особливості консультування соціально й педагогічно занедбаних обдарованих дітей. Кризове консультування обдарованих дітей. Особливості короткострокового консультування обдарованих.

Тема 5. Актуальні проблеми консультативної роботи батьків обдарованих дітей.

Консультативна робота з батьками, під час адаптації обдарованої дитини до шкільного навчання. Консультативна допомога батькам обдарованих дітей в налагодженні постійних психолого-педагогічних взаємин з педагогами. Надання рекомендації щодо підвищення компетентності батьків щодо виховання обдарованих дітей. З'ясування причин психологічних проблем, які виникають у родинному спілкуванні з обдарованими дітьми та шляхів їх цивілізованого розв'язання. Консультативна допомога батькам під час розв'язання конфліктних ситуацій, що виникають у сім'ї з обдарованими дітьми. Консультативна допомога батькам у процесі вибору для обдарованої дитини студій, школи, ЗВО. Консультативна робота з батьками обдарованих дітей щодо професійного самовизначення.

Тема 6. Актуальні проблеми консультативної роботи педагогів, які навчають обдарованих.

Консультативна робота вчителів, які навчають дітей з різними видами обдарованості. Надання рекомендацій педагогам щодо навчальної та виховної роботи з обдарованими дітьми. Консультативна робота педагогів, які навчають обдарованих дітей з інклюзивними проявами, девіантною поведінкою, аддиктивною поведінкою та ін. Консультування педагогів щодо виявлення обдарованості у дітей різних вікових категорій. Консультативна робота учителів, які навчають обдарованих дітей в різних спеціалізованих освітніх закладах. Методичне забезпечення консультативної практики з обдарованими дітьми.

4. Структура вибіркової дисципліни

Теми	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Л	Пр. (сем)	Інд	Срс
Модуль 1. Особливості консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів					
Тема 1. Основні теоретичні напрямки консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.	18	4	4		10
Тема 2. Підготовка та проведення консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.	14	2	2		10
Тема 3. Консультативний контакт та його особливості з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.	16	4	2		10
Разом за модулем 1	48	10	8		30
Модуль 2. Актуальні проблеми консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів					
Тема 4. Актуальні проблеми консультативної роботи обдарованих дітей	14	2	2		10
Тема 5. Актуальні проблеми консультативної роботи батьків обдарованих дітей	14	2	2		10
Тема 6. Актуальні проблеми консультативної роботи педагогів, які навчають обдарованих	14	2	2		10
Разом за модулем 2	42	6	6		30
Усього годин	90	16	14		60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	2
2	Техніки психолого-педагогічного консультування	2
3	Саморефлексія консультанта: особистісні якості, які потрібні у роботі з одарованими дітьми, їх батьками та вчителями	2
4	Основні методи роботи у біхевіоральному консультуванні з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	2
5	Основні методи роботи у екзистенціальному консультуванні з одарованими дітьми, їх батьками та педагогами	2

6	Проблеми, що виникають під час консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	4
	Разом	14

6. Теми практичних занять (не передбачається).

7. Теми лабораторних занять (не передбачається).

8. Самостійна робота

Завдання для самостійної роботи аспірантів відповідно до теми заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Рефлексивне спілкування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	6
2.	Терапевтичний потенціал обдарованої дитини	6
3.	Консультативна допомога батькам обдарованих дітей в налагодженні постійних психолого-педагогічних взаємин з педагогами	6
4.	Методичне забезпечення консультативної практики з обдарованими дітьми	6
5.	Особливості консультування педагогів, що навчають обдарованих дітей	6
6.	Особливості консультування обдарованих дітей	6
7.	Психоаналітичний напрям консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів	6
8.	Гуманістичний і поведінковий напрями консультування обдарованих дітей їх батьків та педагогів	6
9.	Традиції і перспективи у пост-радянському психологічному консультуванні обдарованих	6
10.	Консультативна практика обдарованих дітей та їх сімей в європейських країнах світу	6
	Разом	60

Від аспірантів **вимагається:**

1. Ведення тематичного словника.
2. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (план-конспект, опорний конспект, тези, таблиця, схема тощо). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими джерелами, які аспірант підібрав самостійно. Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з визначеного питання у різних джерелах.
3. Застосовувати сучасні технічні засоби і прикладні програмні

продукти під час виконання дослідження.

4. Застосовувати знання фундаментальних основ, проблем і тенденцій консультативної роботи обдарованих дітей та їх сімей.

5. Виконати завдання на розвиток й оцінку власної навчально-професійної діяльності, визначення рівня сформованості професійної компетентності.

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з вибіркової дисципліни «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами» – це вид науково-дослідної роботи аспіранта, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності і практичної підготовки.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчальної дисципліни, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських та практичних занять і охоплює декілька тем або один із змістових блоків дисципліни.

Аспірант повинен **провести консультативну роботу з обдарованою дитиною, їх батьками та педагогами** (потрібно визначити сутність проблеми) та надати письмовий звіт про виконану індивідуальну навчально-дослідну роботу (етапи консультативної роботи, застосування технік під час консультування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами, надати рекомендації щодо усунення проблеми, за якою проводилась консультативна робота і т.д.). Рекомендований зміст ІНДЗ представлено у табл. 9.1.

Орієнтовна структура ІНДЗ – консультативного дослідження: назва досліджуваної проблеми, мета й завдання дослідження, об'єкт та предмет дослідження, перелік використаних опитувальників, консультативних технік, хід роботи (етапи консультування), надання рекомендацій, висновки. В додатках подаються протоколи обстеження, розданий матеріал. Критерії та шкалу оцінювання ІНДЗ наведено у таблиці 9.1.

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді звіту

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування консультативної проблеми дослідження, визначення мети й завдань, об'єкту та предмету дослідження,	2
2.	Стислий опис етапів консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	5
3.	Застосування технік під час консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів.	10
4.	Надання рекомендацій щодо усунення проблеми, за якою проводилась консультативна робота	10
5.	Обґрунтованість висновків.	10
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (мета й завдання дослідження, об'єкт та предмет дослідження, опис етапів консультування, опис використаних консультативних технік, висновки, рекомендації, додатки за необхідності).	3
Разом		40

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з вибіркової дисципліни «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами».

10. Методи навчання**I група методів**

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- словесні методи - розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
- наочні методи - ілюстрація, демонстрація;
- практичні методи: вправи, практичні роботи;
- індуктивні методи;
- дедуктивні методи;
- репродуктивні методи;
- творчі методи.

II група методів

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

III група методів

Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV група методів

Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

11. Методи контролю

Оцінювання ІНДЗ, тестовий контроль успішності аспірантів

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти

T1*	T2	T3	T4	T5	T6	ІНДЗ**	Разом
10***	10	10	10	10	10	40****	100

Примітка: * T1, T2 ... T6 – теми.

**ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання.

***10 – максимальна сума балів, яку можна набрати за тему.

****40 – максимальна сума балів, яку можна набрати за виконання ІНДЗ.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна:

1. Аглен Г. Психологическое консультирование: Теория и опыт. М. 2021. 205 с.
2. Айви А. Психологическое консультирование и психотерапия одаренных детей. 2017. М. 309 с.
3. Алешина Ю. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. М. 2019. 298 с.
4. Алешина Ю.Е. Специфика психологического консультирования. Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. 1994 №1. С. 10-23.
5. Бурменская Г. Возрастно-психологический подход в консультировании одаренных детей и подростков. М. 2012. 216 с.

6. Волощук І. С., Гоцуляк Ю. В., Дунець В. Б., Поліхун Н. І., Постова К. Г., Сіпко К. В., Тесленко В. В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей схильних до дослідницької діяльності. Монографія. К. : Інститут обдарованої дитини, 2015. 197 с.
7. Грюнвальд Б., Макаби Г. Консультирование семьи одаренного подростка. М. 2014. 346 с.
8. Гусакова М.П. Основы психологического консультирования: теория и практика. Учебное пособие. М. Эксмо, 2016. 2018 с.
9. Джордж Р.Т. Кристиани. Консультирование: теория и практика. М. 2014. 280 с.
10. Елизаров А. Основы индивидуального и семейного психологического консультирования. М. 2013. 500 с.
11. Копьев А.Ф. Диалогический подход в консультировании и вопросы психологической клиники. МПЖ. 2018. №1, С. 33-48.
12. Копьев А.Ф. Психологическое консультирование: опыт диалогической интерпретации. Вопросы психологии, 1919, №3, С. 17-25.
13. Кунгурцева, Л. В. Психологічна допомога обдарованим дітям в умовах школи-інтернату : монографія; Ін-т обдарованої дитини НАПН України. К. : Ін-т обдарованої дитини, 2014. 242 с.
14. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. М. 2011. 209 с.
15. Навайтис Г. Семья в психологической консультации. М. 1918. 235 с.
16. Нельсон Джоунс Р. Теория и практика консультирования одаренных детей и их семей. М. 2017. 402 с.
17. Процик Л.С. Особливості реалізації механізмів психологічного захисту інтелектуально обдарованими підлітками. Дис. на здобуття наукового ступеня канд.психол.наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. К. : 2018, 310 с.
18. Титаренко Т. М. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. К. : Міленіум, 2014. 206 с.
19. Файн С., Глассер П. Первичная консультация: установление контакта и завоевание доверия, 2015. 243 с.
20. Эллис А. Гуманистическая психотерапия: Рационально-эмоциональный подход. М. 2019. 190 с.
21. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. М. 2004. 201 с.
22. Delil, J. Preventive counseling of a gifted teenager: from words to deeds. Roeper Review, 3, 21–25.
23. Hollinger, C.L., Fleming, E.S. Internal Barriers to Potential Realization: Relationships and Relationships of Gifted and Talented Adolescent Girls. The

Gifted Child Quarterly, 28, 135–139.

24. Pekhovsky, M.M. Development potential. In N. Colangelo and R. T. Zaffranne (eds.), *New Voices in Gifted Counseling* (pp. 25–57). Dubuque, Iowa: Kendall / Hunt. Google Scholar

25. Roth, H. J. Using the earliest memories as a method of counseling gifted and talented students who have problems with social adaptation in school. *Roeper Review*, 9, 226–229.

26. Sili, K. Gifted teenagers: potential and challenges. *NASSP Bulletin*, 69, 75–58.

27. Silverman, L.K. Development model for gifted counseling. In LK Silverman (ed.), *Counseling the Gifted and Talented* (pp. 51–78). Denver, Colorado: Love.

28. St. Clair, KL. Counseling gifted students: a historical overview. *Roeper Review*, 12 (2), 98–102.

Додаткова:

1. Диалог Карла Роджерса и Мартина Бубера. *Московский психотерапевтический журнал*. 1994. №4. 57-89 с.
2. Капустин С. Границы возможностей психологического консультирования // *Вопросы психологии*, 2016, №5. С. 50-59.
3. Коттлер Дж. *Совершенный психотерапевт: Работа с трудными одаренными клиентами*. СПб. 2018. 180 с.
4. Роджерс К. *Консультирование и психотерапия*. М. 2019. 309 с.
5. Шерток Л., Соссюр Р. *Рождение психоаналитика*. М. 2016. 200 с.
6. Шостром Э. *Терапевтическая психология. Основы консультирования и психотерапии*. М. 2018. 243 с.

14. Інформаційні ресурси:

1. Кузьменко. О.Л. Психологічне консьультування батьків обдарованих дітей. URL: <https://superstudent.com.ua/psihologiya/psihologchne-konsultuvannya-batkv-obdarovanix-dtej-kursova-robot.html>
2. Цюх Н.А. Зміст соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми в інклюзивному просторі школи. URL: <https://int-konf.org/ru/2017/sotsium-nauka-kultura-26-28-01-2017/1326-tsyukh-n-a-zmist-sotsialno-pedagogichnoji-roboti-z-obdarovanimi-ditmi-v-inklyuzivnomu-prostori-shkoli>
3. Марина Юзва. Психологічне консьультування батьків дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/75.pdf>
4. С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Я. І. Юрків. Соціально-педагогічне консьультування. URL: <https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/513/1/10Np4.pdf>

5. Counseling with Families of Gifted Children: The School Counselor's Role

Carol F. Lester and Rebecca S. Anderson. URL:

<https://www.jstor.org/stable/23901550>

6. Counseling gifted children. URL:

https://www.researchgate.net/publication/342392139_Counseling_gifted_children

7. Counseling gifted and talented students. URL:

<https://nrcgt.uconn.edu/newsletters/fall022/>

15. Запитання для контролю знань аспірантів

1. Основні етапи консультативної взаємодії з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами.

2. Організація консультативної бесіди.

3. Розпитування клієнтів, формулювання й перевірка консультативних гіпотез.

4. Рефлексивне спілкування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

5. Техніки консультативної взаємодії: обдарована дитина – батьки, обдарована дитина – вчитель.

6. Активне слухання та його прийоми: виявлення і уточнення проблеми, перефразування думок і почуттів, резюмування.

7. Виявлення прихованих думок і почуттів у обдарованих дітей, їх батьків та педагогів.

8. Діагностика у практиці психологічного консультування обдарованих дітей.

9. Типові помилки та способи їх усунення у консультативній взаємодії з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

10. Визначення консультативного контакту та його параметрів: емоційність, інтенсивність, динамічність, конфіденційність, надання підтримки.

11. Поняття про терапевтичний клімат та його складові: організація консультативної зустрічі з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами, структурування консультативного простору, структурування часу консультування.

12. Емоційно значимі компоненти терапевтичного клімату: створення атмосфери взаємної довіри, відкритість та емпатія у консультативній взаємодії, безумовна повага до клієнтів.

13. Навички підтримки консультативного контакту: невербальне спілкування (невербальна поведінка й структурування часу, невербальне спілкування засобами голосу, невербальне спілкування й структурування оточення), вербальне спілкування, слухання клієнтів.

14. Правила організації консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та вчителями.

15. Схема побудови консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та педагогами.

16. Карта психотерапевтичного світу.
17. Взаємовідношення різних теоретичних шкіл і практичних напрямів в психотерапії і консультуванні обдарованих дітей, їх батьків та вчителів.
18. Застосування психоаналітичного напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.
19. Виникнення психоаналізу. Основні ідеї, поняття і методи, що використовуються в психоаналізі.
20. Застосування гуманістичного та поведінкового напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.
21. Виникнення поведінкової терапії в консультуванні з обдарованими дітьми та їх сім'ями.
22. Виникнення гуманістичного напрямку в практичній психології: "третя сила".
23. Традиції і перспективи у вітчизняному психологічному консультуванні з обдарованими дітьми різних вікових категорій.
24. Застосування клієнт-центрованої терапії в роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.
25. Особливості консультування: обдарованих дітей різних вікових категорій.
26. Дитяча психологія - основа консультування обдарованих дітей.
27. Психологічні труднощі обдарованого дошкільника, молодшого школяра, підлітка, юнака.
28. Комплексне психологічне обстеження обдарованої дитини: етапи, правила, тести і клінічні методи, історія розвитку дитини.
29. Особливості консультування: індивідуального і сімейного з обдарованими дітьми.
30. Основні методи індивідуального і сімейного консультування з обдарованими дітьми.
31. Особливості роботи з невмотивованими обдарованими клієнтами.
32. Консультування щодо залежностей в обдарованих дітей.
33. Обдаровані клієнти з депресією і суїцидальними намірами.
34. Особливості консультування соціально й педагогічно занедбаних обдарованих дітей.
35. Кризове консультування обдарованих дітей.
36. Консультативна робота з батьками, під час адаптації обдарованої дитини до шкільного навчання.
37. Консультативна допомога батькам обдарованих дітей в налагодженні постійних психолого-педагогічних взаємин з педагогами.
38. Надання рекомендації щодо підвищення компетентності батьків щодо виховання обдарованих дітей.

39. З'ясування причин психологічних проблем, які виникають у родинному спілкуванні з обдарованими дітьми та шляхів їх цивілізованого розв'язання.

40. Консультативна допомога батькам під час розв'язання конфліктних ситуацій, що виникають у сім'ї з обдарованими дітьми.

41. Консультативна допомога батькам у процесі вибору для обдарованої дитини студій, школи, ЗВО.

42. Консультативна робота з батьками обдарованих дітей щодо професійного самовизначення.

43. Консультативна робота вчителів, які навчають дітей з різними видами обдарованості.

44. Надання рекомендацій педагогам щодо навчальної та виховної роботи з обдарованими дітьми.

45. Консультативна робота педагогів, які навчають обдарованих дітей з інклюзивними проявами, девіантною поведінкою, аддиктивною поведінкою.

46. Консультування педагогів щодо виявлення обдарованості у дітей різних вікових категорій.

47. Консультативна робота учителів, які навчають обдарованих дітей в різних спеціалізованих освітніх закладах.

48. Методичне забезпечення консультативної практики з обдарованими дітьми.

49. Саморефлексія консультанта: особистісні якості, які потрібні у роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.

50. Основні методи роботи у екзистенціальному консультуванні з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

Тестовий контроль знань аспірантів

1. Раціонально-емотивне консультування не передбачає:

- А. Схильність людей до актуалізації самих себе;
- Б. Свобода від болю;
- В. Змінити поведінку, управляючи обставинами підкріплення клієнта;
- Г. Прагнення до свободи вибору.

2. Методами і процедурами поведінкового консультування не є:

- А. Систематична десенсибілізація;
- Б. Тренінг асертивності;
- В. Поведінковий контракт;
- Г. Парадоксальна інтенція.

3. До основних положень когнітивного консультування не відноситься:

- А. Автоматичні думки;
- Б. Моделювання через участь;
- В. Емоційні схеми (генерування почуттів);

Г. Особистісні конструкти.

4. Нововведенням раціонально-емотивного консультивання не є:

- А. Систематична десенсибілізація;
- Б. Соціальне наочіння і вибір;
- В. Акцент на "жахливому" минулому;
- Г. Підкріплюючі наслідки.

5. До найважливіших рольових функцій консультианата не відноситься:

- А. Побудова відносин із клієнтом на взаємній довірі; Б. Моделювання через участь;
- В. Виявлення альтернатив саморозуміння й способів діяльності клієнтів;
- Г. Безпосереднє "входження" у життєві обставини клієнтів і їхні відносини зі значимими для них людьми.

6. Основне завдання консультианта полягає в тому, щоб:

- А. Допомогти клієнтові у вирішенні особистих проблем;
- Б. Допомогти клієнтові зрозуміти, ким він хоче стати;
- В. Допомогти клієнтові у виявленні своїх внутрішніх резервів і в усуненні факторів, що заважають їхньому використанню;
- Г. Допомогти клієнтові у оптимізації міжособистісних стосунків.

7. До найважливіших рольових функцій консультианата не відноситься:

- А. Генерування позитивних автоматичних думок клієнтів; Б. Постійне вдосконалювання процесу консультивання;
- В. Створення навколо клієнтів здорового психологічного клімату;
- Г. Виявлення альтернатив саморозуміння й способів діяльності клієнтів.

8. Еклектична загальна модель консультиативного процесу складається з:

- А. Шести стадій;
- Б. Чотирьох стадій;
- В. Восьми стадій;
- Г. П'яти стадій.

9. Унікальність природи консультиативного контакту залежить від:

- А. Повного усвідомлення справжнього моменту;
- Б. Свободи від болю;
- В. Здатності консультианта розрізняти інтимно-особистісні й інтимно-консультиантичні відносини;
- Г. Прийняття відповідальності за свій вибір.

10. До основних параметрів консультативного контакту не відноситься:

- А. Інтенсивність;
- Б. Реалістичність;
- В. Надання підтримки;
- Г. Конфіденційність.

11. До обов'язкових умов, що сприяють позитивним змінам особистості не відноситься:

- А. Виявлення альтернатив саморозуміння й способів діяльності клієнтів.
- Б. «Клієнт», перебуває в стані психічного розладу, раними і тривожний;
- В. «Консультант», бере активну участь у спілкуванні;
- Г. Дві особи перебувають у психологічному контакті.

12. Консультативний контакт є асиметричним, тому що:

- А. Тільки консультант повністю усвідомлює справжній момент;
- Б. Тільки пацієнт обирає спосіб життя в цей момент;
- В. Тільки пацієнт приймає відповідальності за свій вибір;
- Г. Тільки пацієнт розкриває інтимні подробиці свого життя.

13. До емоційних компонентів терапевтичного клімату не відносяться:

- А. Конгруентність;
- Б. Безумовна повага клієнта;
- В. Структурування зустрічей;
- Г. Емпатія.

14. Психолого-педагогічне консультування батьків дітей молодшого шкільного віку не передбачає:

- А. Врахування нормативних психічних новоутворень;
- Б. Аналіз специфіки взаємин з однокласниками;
- В. Аналіз включення дитини у процес учіння;
- Г. Діагностування розумових здібностей школярів.

15. Різниця між скаргою та психологічним запитом не визначається:

- А. Рівнем усвідомлення існуючих проблем;
- Б. Щирістю консультативного контакту;
- В. Здатністю об'ємно бачити загальну картину ситуації;
- Г. Мірою проникнення консультанта в психологію переживань клієнта.

16. Запит - це:

- А. Власне пояснення клієнтом природи тих чи інших психологічних труднощів, пов'язане з його уявленнями про самого себе, навколишній світ та

людські стосунки;

Б. Адресоване та висловлене консультанту невдоволення людини з приводу певних психологічних труднощів, з якими вона самотійно не може справитися;

В. Сукупність психологічних труднощів клієнта, що переживаються як дискомфорт, дисгармонія, дезадаптація;

Г. Певним чином мотивоване звернення до психолога з проханням надати конкретну форму психологічної допомоги.

17. До особливостей консультування щодо розвитку інтелектуальних здібностей школярів не відноситься:

А. Врахування особливостей розвитку всіх процесів мислення;

Б. Аналіз організації провідної діяльності певного вікового періоду;

В. Врахування розвитку спостережливості;

Г. Врахування загальних законів розвитку розумових здібностей.

18. Психолог каже клієнту: «Замініть «хотілося б» на « я хочу», а «неможна» на «бажано». Це є вид директиви:

А. Фіксація.

Б. Переоцінка.

В. Вільні асоціації.

Г. Немає вірних варіантів.

19. Проблема - це:

А. Власне пояснення клієнтом природи тих чи інших психологічних труднощів, пов'язане з його уявленнями про самого себе, навколишній світ та людські стосунки;

Б. Адресоване та висловлене консультанту невдоволення людини з приводу певних психологічних труднощів, з якими вона самотійно не може справитися;

В. Сукупність психологічних труднощів клієнта, що переживаються як дискомфорт, дисгармонія, дезадаптація;

Г. Певним чином мотивоване звернення до психолога з проханням надати конкретну форму психологічної допомоги.

20. Зміст психологічної допомоги полягає:

А. У забезпеченні емоційної, смислової та екзистенційної підтримки людини або суспільства в ситуаціях ускладнення, які виникають у ході їх особистісного та соціального буття.

Б. Детального розмежування сфер діяльності психолога і психотерапевта.

В. У забезпеченні глибокого вивчення основних проблем дезадаптації та істигнації людини в суспільстві.

Г. Детального теоретичного та практичного аналізу та пропрацювання психологічних проблем особистості.